

प्रकोप रोकथाम विशेष संस्करण

(१) के तपाईंलाई थाहा छ ? दुई वटा “निकासी”

अब देखिका मौसमहरूमा, टाइफूनले भारी वर्षात् गराएर, प्रकोपहरू निम्त्याउन सक्दछ ।

“निकासी” शब्द तपाईंले प्रायः सुन्नु भएको कुरा हो । वास्तवमा त्यहाँ दुई प्रकारका निकासीहरू हुन्छन् भन्ने कुरा के तपाईंलाई थाहा छ ? “आपतकालीन निकासी” र “आश्रयस्थलको जीवन”। निकासीको बारेमा सोच्दा, यी दुई प्रकारका निकासीहरू बुझ्न महत्त्वपूर्ण छ, जुन समान लाग्न सक्छ तर वास्तवमा फरक छन् ।

“आपतकालीन निकासी” भन्नाले, प्रकोप घटित् भईसकेको बेला अथवा घटित् हुन लागेको बेला, ज्युड-ज्यानको रक्षाको लागि चालिने कदमको कुरालाई लिईन्छ । उदाहरणको लागि, बाढी आएको अवस्थामा, बाढीको पानीको गहिराई भन्दा अग्लो पानी नपुग्ने ठाउँ, पहिरोको चेतावनी क्षेत्र बाहिरको ठाउँ आदिमा, प्रकोप घटित् भईसकेको अथवा प्रकोपको खतरा उच्च भएको समयमा सुरक्षित ठाउँमा आश्रय लिनजानुलाई “आपतकालीन निकासी” भनिन्छ ।

“आश्रयस्थलको जीवन” भन्नाले, आपतकालीन निकासी गरेर ज्युड-ज्यानको रक्षा गरिसके पछि, आफ्नो घर अथवा आफु बस्ने क्षेत्र नै क्षतिग्रस्त भएर, सामान्य जीवनयापन गर्न नसकिने स्थिति भएको खण्डमा, आश्रयस्थल आदि ठाउँमा अस्थायी रूपमा बस्ने अवस्थालाई भनिन्छ ।

सामान्यतया, “निकासी” भनेको र “शहरको आपतकालीन आश्रयस्थलमा जानु” भनेको एउटै हो भन्ने जस्तो लाग्न सक्छ तर ठूलो संख्यामा मानिसहरू एकैपटक आश्रय लिन आउने आश्रयस्थल भन्दापनि, आफ्नो घर सुरक्षित स्थानमा अवस्थित छभने, प्रकोप घटित् भएको बेला आफ्नो घर नछोड्नु सबभन्दा राम्रो कुरा हो । यदि बाढी पहिल्यै शुरु भईसकेको छभने, ठाडो निकासीको रूपमा घरको दोस्रो तल्लामा वा सो भन्दा अग्लो ठाउँमा जानुहोस् ।

प्रकोपको स्थिति अनुसार निकासका योजनाहरूको बारेमा सोचौं ।

(२) घटना स्थलबाट भाग्ने (उम्कने) समय

बाढी वा पहिरोको घटनामा आपतकालीन निकासी कहिले गर्ने भन्ने निर्णय गर्न, अग्रिम रूपमा जानकारीहरु सङ्कलन गरिराख्न महत्त्वपूर्ण छ । कुनै पनि आपतकालीन स्थितिका लागि, जानकारीहरु सङ्कलन गर्ने धेरै तरिकाहरु अपनाउनु भरपर्दो कुरा हो, जस्तै आफ्नो कम्प्युटर, स्मार्टफोन, टिभी, वा रेडियोबाट आदि ।

टाइफूनले निम्त्याउने भारी वर्षातको कारण, “स्तर ५ आपतकालीन सुरक्षा सुनिश्चित” को जानकारी जारी भएको छ भने, कतै प्रकोपको घटना घटित भैसकेको उच्च सम्भावना हुन्छ । अलिकति भएपनि ज्यानको जोखिम कम गर्ने कार्यहरु गरौं ।

लगातार भैरहेको भारी वर्षातको चिन्ता गरिबस्दा, “स्तर ४ निकासी लिन आदेश” भन्ने आदेश जारी भयो भने, त्यो कुनै पनि बेलामा प्रकोपको घटना हुन सक्ने स्थिति हो । त्यसैले सकेसम्म चाँडो, सबैजना सुरक्षित स्थानमा आश्रय लिनपट्टी लाग्नुहोस् ।

तोचिगी नगरपालिकाबाट “स्तर ३ बृद्धहरु निकासी लिने” को आपतकालीन जानकारी ईमेल प्राप्त भयो भने, त्यो प्रकोपको घटना हुने सम्भावना उच्च भएको स्थिति हो । निकासीमा समय लाग्ने बृद्ध व्यक्तिहरु चाँही, तुरुन्तै निकासी गर्नुहोस् ।

“स्तर २ आफ्ना निकासी कार्यहरुको जाँच” भन्ने जानकारी आएमा, एउटा ठूलो र बलियो टाइफून आउँदैछ भनि बुझौं । अग्रिम रूपमा, मौसम पूर्वानुमान जस्ता भविष्यको जानकारीहरु सङ्कलन गरिराखौं ।

प्रत्येक प्रकोप परिस्थितिमा, तपाईं स्वयं भएको भए कसरी उम्कने भन्ने बारेमा अनेक विकल्पहरु सोचिराख्नु पर्दछ ।

(३) “आकस्मिक वस्तुहरु” र “भण्डारित वस्तुहरु” (निकासीको बेलामा साथमा लैजाने)

आपतकालीन निकासीको समयमा निकासी गन्तव्यमा (आश्रयस्थलमा) अस्थायी रूपमा र दीर्घकालीन रूपमा के के चाहिन्छ भन्ने वस्तुहरु चाँही, अवश्यपनि एउटै हुँदैनन् । “आपतकालीन निकासी” को बेला र “आश्रयस्थलको जीवन” को बेला के कस्ता वस्तुहरु आवश्यक पर्दछ होला त ?

“आकस्मिक वस्तुहरु” भनेको, आश्रयस्थलमा एकरात जति बस्ने अनुमानमा साथमा लिएर जाने भनेर तैयार गरिराख्ने वस्तुहरुको कुरा हो । यसमा खानेकुराहरु, आकस्मिक चिकित्सा सामग्रीहरु, दैनिक आवश्यकताका वस्तुहरु, कपडाहरु, बहुमूल्य वस्तुहरु आदि पर्दछन् । तर बृद्ध, नाबालक र केटाकेटीहरु भएका परिवार तथा घरपालुवा जनावरहरु भएको परिवारहरुले आफ्नो घरको अवस्था अनुसार अतिरिक्त वस्तुहरुपनि तयार गरिराखौं ।

र यदि कुनै प्रकोपको घटना भएर रसद सामग्रीहरुको आपूर्ति रोकिने, बिजुली/पानी जस्ता लाईफ-लाईन आदि रोकिने हुनसक्छ । आफ्नो दैनिक जीवनयापनको लागि आवश्यक वस्तुहरु ३ दिन जतिको लागि, सकेमा ७ दिन जतिको लागि स्टक (भण्डार) गरिराखौं ।

आकस्मिक अवस्थाको लागि “भण्डारित वस्तुहरु”मा, प्रति व्यक्ति प्रति दिन लगभग ३ लिटर जति पिउने पानी भण्डारको रूपमा राखिराखौं । पोर्टेबल शौचालय पनि व्यवस्था गरिराख्नु पनि राम्रो विचार हो ।

खानेकुराहरुको भण्डारणलाई “रोलिड-स्टक” गर्न सिफारिश गरिन्छ । नियमित रूपमा खाईने खाद्यसामग्रीहरु किन्दा, सधैंको मात्रा भन्दा अलि बढी किन्ने । त्यो खाद्यसामग्री खाई-सकियो भने किनेर थप्ने, फेरि खाई-सकियो भने फेरि किनेर थप्ने । यो प्रक्रिया दोहोर्याईराख्ने मात्र गरेमा, प्रकोपको कारण बजारमा रसदको आपूर्ति बन्द भएपनि, आफुले खाई बानीपरेका खानेकुराहरुले जीवन धान्न सकिन्छ ।

“प्रकोप रोकथाम जागरूकता बढाउने” भन्ने वाक्यांश सुन्दा, हामी अचानक हतास भएर रक्षात्मक हुन पुग्छौं, तर हाम्रो दैनिक जीवनमा अलि-अलि गरेर प्रकोप रोकथामको बिषयलाई समावेश गर्दै लैजाने प्रयास गर्नुपर्दछ ।